

УДК 811.111
КП
№ держреєстрації 0109U001390

Інв. №

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
(СумДУ)
40007, м.Суми, вул.Римського-Корсакова, 2
Тел.(0542) 64 11 18

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з наукової роботи
_____ А.М.Чорноус
2009 р.

**ЗВІТ
ПРО НАУКОВО-ДОСЛІДНУ РОБОТУ
ЕВОЛЮЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ КВАНТИТАТИВНОЇ ЛЕКСИКИ
(проміжний)**

Начальник НДЧ,
к.т.н., доцент

В.А.Осіпов

Керівник НДР
зав.кафедрою теорії та практики
перекладу, д.філол.н.
2009.21.12

С.О.Швачко

2009

Рукопис закінчено 21 грудня 2009 р.

**Результати цієї роботи розглянуто науковою радою СумДУ,
протокол від 09.12.25 №6**

СПИСОК АВТОРІВ

Керівник теми, д.філол.н., проф.	_____	С. Швачко (реферат, вступ, висновки)
Пров.наук.співроб., к.філол.н., доц.	_____	О. Медвідь (розділ 1, редакція)
Мол.наук.співр., аспірант	_____	О. Шуменко (розділ 2)
Мол.наук.співр., аспірант	_____	О. Кобяков (розділ 3)
Інженер 3 категорії, аспірант	_____	А.Прокопенко (розділ 1)
Інженер 3 категорії	_____	Л.Гарцунова (оформлення)
Інженер 3 категорії	_____	М.Немченко (оформлення)
Лаборант	_____	Н.Белан (оформлення)
Лаборант	_____	М.Буката (оформлення)
Лаборант	_____	В.Горенко (оформлення)

РЕФЕРАТ

Звіт про НДР: 47 с., 65 джерел.

Об'єкт дослідження – квантитативні одиниці дистантних мов, периферійні елементи концептуального поля кількості, що знаходяться у ділянці його перетину з полем якості.

Мета роботи – дослідження когнітивних зон квантитативної лексики англійської, української та російської мови, а саме: нумеральної та димензійальної лексики як основних секторів лексико-семантичного поля кількості - ЛСПК; таксономії парадигматичних груп та субгруп кількості за семантичними, етимологічними та функціональними маркерами.

Актуальність теми зумовлена тенденціями сучасної лінгвістики до вивчення системно-функціональних параметрів мовних одиниць, до осмислення методологічних засад концептуалізації та категоризації конститuentів парадигматичних угруповань.

Результати 1-го року дослідницької роботи являють собою теоретичні розробки, комплекс методик та рекомендацій щодо проблем квантитативності (типологічні, когнітивні аспекти, проблеми термінологізації та детермінологізації, прагматичні особливості функціонування квантитативної лексики). На сьогодні науково-теоретична продукція включає:

- критеріальну базу оцінки осмислення методологічних засад, концептуалізації та категоризації конститuentів когнітивних зон квантитативності;
- теоретичне обґрунтування і методичний інструментарій аналізу когнітивних зон квантитативної лексики, таксономії парадигми квантитативності, епідигматичних потенцій квантитативних номінацій;
- систематизований комплекс методик щодо обґрунтування засобів розпізнання ретроспективних та перспективних векторів нумеральної та димензійальної лексики, лінгвальних та екстралінгвальних чинників, етимологічних витоків прагматичних та когнітивних факторів, що впливають на перекладацький аспект квантитативної лексики.

**КВАНТИТАТИВНІ ОДИНИЦІ, ТАКСОНОМІЯ ПАРАДИГМИ
КВАНТИТАТИВНОСТІ, НУМЕРАЛЬНА ТА ДИМЕНЗІОНАЛЬНА ЛЕКСИКА,
ЕПІДИГМАТИЧНІ ПОТЕНЦІЇ КВАНТИТАТИВНИХ НОМІНАЦІЙ.**

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ	5
ВСТУП	6
1 ТИПОЛОГІЧНІ ТЕНДЕНЦІЇ КІЛЬКІСНИХ ОДИНИЦЬ.....	10
2 СЕМАНТИЧНА ДЕВІАЦІЯ ЧИСЛІВНИКІВ В АНГЛОМОВНОМУ ДИСКУРСІ.....	27
3 ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ АСПЕКТИ АНГЛІЙСЬКИХ СЛОВОСПОЛУЧЕНЬ З НУМЕРАЛЬНИМ КОМПОНЕНТОМ	32
ВИСНОВКИ	39
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ.....	42

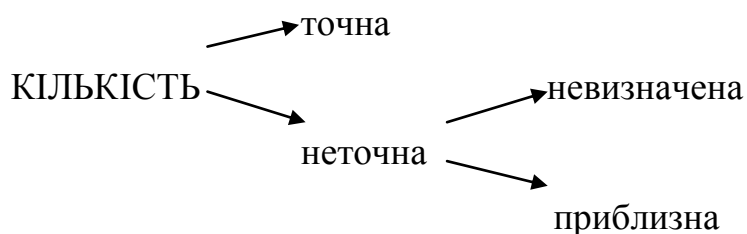
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ

- КО – кількісні одиниці
- ЛСПК – лексико-семантичне поле кількості
- ФО – фразеологічні одиниці
- ФО (ч) – фразеологічні одиниці з числівником
- НумС – нумеральні словосполучення
- ФС (ч) – фразеологічні словосполучення з числівником - компонентом
- ХТ – художній текст
- SpNumN – специфікатор + нумеральне словосполучення
- N Num – іменник + числівник
- pr Num_n N – прийменник + числівник + іменник
- Num₁ Num₂ N – числівник₁ + числівник₂ + іменник
- Num N (?) – числівник + іменник (питальна форма)
- NumN(neg.) – числівник + іменник (заперечна форма)
- NumN(phv.) – числівник + іменник (фразеологічне словосполучення)

ВСТУП

Квантитативні одиниці пройшли складний шлях і характеризуються притаманною їм структурою, семантичним наповненням та функціями [17: 522-527; 18: 33-40]. Поряд з номінативною функцією ці слова реалізують когнітивну функцію. Семантична еволюція зазначених слів віддзеркалює основні етапи пізнання, вивчення яких є вельми актуальним у руслі сьогодення. Кількісні відношення, об'єктивні і конкретні в своїй основі, в пізнавальній практиці відображаються як точно, так і приблизно, що обумовлено дієвістю цілого ряду факторів – просторово-часовими чинниками, метою, яку ставить перед собою дослідник, та технологічними процесами. З огляду на це не виключена можливість ілюзорних результатів пізнання. Знання не вливаються в нашу свідомість механічно, зі сторони - шляхом прямої безпосередньої "інтеріоризації" зовнішніх подій і фактів. Картини світу репрезентуються в категоріях і поняттях, які своєрідно відображають об'єктивну реальність. Пізнання - це процес наближеного відображення об'єкта, в якому зберігається небезпека огрубіння і омертвіння живої дійсності [5: 112]. Мовне позначення кількості – це лінгвістична техніка, що має ментальну основу. Людина у своїй свідомості до певної міри творить і перестворює оточуючий світ. Багатоаспектність кількісної реальності обумовлює характер пізнавального процесу і мовного позначення.

Точні за своєю природою, кількісні відношення специфічно номінуються у мовних одиницях:

Родові і видові семи кількості об'єднують ієрархічний комплекс морфемних, граматичних, лексичних засобів позначення точної та неточної (невизначеної, приблизної) кількості. Неможливість абсолютно точного

пізнання відбивається в одиницях субкатегорії неточної кількості, препарує діалектичну єдність – мовний комплекс вираження кількості.

Поняття приблизної кількості корелює з невизначеною множинністю та величиною. Поняття неточної кількості позначаються в науковій літературі по-різному. Пор.: *розмите, нечітке число* [11], *приблизна кількість* [2], *апроксимація* [39: 220-223]. Апроксимація семантизується мовними одиницями різних рівнів, об'єднаних семою приблизної, невизначеної кількості [17: 7, 15, 99-103].

Квантитативні морфемі утворюють дві групи. До першої групи належать морфемі, що вказують на точне числове значення. Серед них виокремлюються денумеративи з компонентами *one-, two-, three-, million-* та ін. Пор.: *once* "одного разу", *three-decker* "трипалубне судно", *millionaire* "мільйонер" і т.д. Морфемі другої групи співвідносяться з приблизними кількісними характеристиками об'єктів, явищ, процесів (*multi-, poly-, micro-, ie-, -ero* та ін.). Пор.: *multinational* "багатонаціональний", *microsystem* "мікросистема". Серед дименціональних морфем в англійській мові виокремлюється зменшувальний суфікс *-ie* в словах *birdie, girlie* та ін. В словах *auntie, mummie* дименціональне значення суфікса затемнюється конотативним. Аналогічне явище спостерігається і в темпоральних одиницях типу рос. *денек, часик, годик* [6: 297-298]. На відміну від англійської мови, в українській та російській мовах морфемі демінутативності та аугментивності характеризуються широкою представленістю, багатими комбінаторними можливостями. В англійській мові аналогами морфем кількісної семантики виступають одиниці типу англ. *a little table, a small table*; укр. *столик*, рос. *столік*, англ. *a big table*, укр. *столице*, рос. *столице*.

В англійській мові значення приблизного числа реалізують денумеративи з суфіксами *-some, -odd, -ish*. Пор.: *hundredsomes, forty-odd people, fortyish* та ін. Одиниці – *some, -odd* співвідносяться з вільними морфемами депрономінального [36: 26-29; 23: 42] та деад'єктивного утворення. Пор.: *some forty miles* → *forty-some miles, twenty odd agents* → *twenty-odd agent group*.

Наприклад: *For some four minutes Miss Marple was alone in the post office (A.Cristie). It's thirty-some kilometres from here (E.Hemingway)*. Пор.: укр. *кільканадцять*. Займенник *some* у контексті з декількома числівниками репрезентує надлишкову апроксимацію. Пор.: *some 1, 000 – 2.000 servicemen, some 6.000 – 7.000 Uruguayans* та ін. Морфема - *some* може реалізуватися у постпозиції відносно нумеральної основи в складних словах типу *twosome, threesome, foursome*.

Серед оказіональних утворень із значенням приблизних вікових характеристик в англійській мові актуалізуються одиниці типу *fortyish*. Наприклад: *What sort of aged woman? – Oh! I should say fortyish (A.Christie)*. Морфема *-ish* вказує на ознаки референта, які позначені кореневою морфемою. Пор.: *womanish, greenish, sixtyish*.

Поліфункціональність притаманна також українським та російським афіксальним морфемам. Так, суфікс *-ин* реалізує значення аугментативності (збільшеності) та одиничності в словах укр. *ізюмина*, рос. *горошина, домина*.

На морфемному рівні значення неточної кількості виражаються одиницями синкретичного плану, основними і супровідними семами, при цьому значення квантитативної приблизності передається за допомогою супутніх сем. Пор.: англ. *birdie* = "птиця" (основна сема) + "мала величина" (супутня сема), *thirtysome* = "тридцять" (основна сема) + "приблизно" (супутня сема), *booklet* = "книга" (основна сема) + "невеликий розмір" (супутня сема) та ін.

Значення групової роздільної множинності в англійській мові (так само в українській та російській) виражається за допомогою іменників у формі множини [2].

Іменники у формі множини вказують на те, що відповідні референти представлені у кількості > 1 . Конкретизація множинності відбувається лексичним шляхом [11]. Квантифікатори при іменниках у множині виконують функцію узагальнення, виділення, конкретизації. Наприклад: *some acres, many books, several tons, thousands of miles, sixty odd miles* та ін. Контекстуальні умови суттєво впливають на реалізацію множинності. Наприклад, в групі слів *tables*

(1), *five tables* (2), *some tables* (3), *five or six tables* (4) множинність виражається по-різному: неточно (1), точно (2), партитивно (3) і приблизно (4).

Групова множинність в англійській мові може актуалізуватися імпліцитно в одиницях типу *crowd, group, herd, flock, team*. Кількісна конкретизація реалізується за допомогою словосполучень типу *a group of five, a team of eleven, a crew of twenty* та ін. Граматичні засоби вираження невизначеної кількості в кожній мові мають індивідуальний характер. Так, в українській та російській мовах на відміну від англійської на позначення множинності вказують особливі форми прикметників. В англійській мові прикметники тяжіють до іменників, формальні показники невизначеної множинності у цих словах відсутні. Квантитативність прикметники, як і дієслова, реалізують семантично, бо вони на відміну від української та російської мов позначені бідною парадигмою. До граматичних засобів позначення невизначеної кількості відносять форми ступенів порівняння прикметників і прислівників. Квантитативна ознака конкретизується на синтаксичному рівні у сполученнях з прикметниками або прислівниками. Пор.: *three times bigger, four years older, two minutes earlier, three hours short* та ін.

Граматичні засоби вираження невизначеної кількості називаються в лінгвістичній літературі первинними актуалізаторами. До вторинних актуалізаторів відносять лексичні засоби. В англійській мові значення невизначеної кількості номінують повнозначні і службові (синсемантичні) слова. Слово *among*, маючи кількісне значення, утворює зі словом *between* опозицію. Останнє співвідноситься з двома актантами, а перше - з множиною більше двох одиниць. До синсемантичних відносять лексеми *both, only*, які зазнали впливу гіпостазису (переходу із однієї частини мови в іншу, при конверсії). Спрощений композит *only (one- + -like)* позначений в сучасній англійській мові поліфункціональністю. Пор.: *The only aristocratic trait they could find in the character was a habit of drinking Madeira (J.Galsworthy). Jon's only a member in the list to him (D.Cusack). He makes good resolutions, only he never keeps them (Cristie).*

У зв'язку з переходом повнозначних кількісних слів до розряду синсемантичних відбувається десемантизація вихідних значень. Пор.: *I kissed him on both cheeks::Both a man and a bird and a beast.*

Еволюція лексеми *alone* ілюструється в послідовності *alone₁(adj) → alone₂(adv)*. Пор.: *alone* "одинокий", "єдиний" (*to live alone, he is not alone in his interests*) → *alone₂* "тільки", "виключно" (*science alone can do it*). Серед повнозначних слів на позначення кількості виокремлюються числівники, іменники, прикметники, прислівники, займенники, дієслова. Рідка вживаність дієслова на позначення кількості пояснюється його процесуальною семантикою.

Синкретичні дієслова типу *to multiply, to increase* виражають кількісну ознаку і дію одночасно. Семантична наповнюваність дієслів знаходить свій вираз в граматичному оформленні. Наприклад, англ. *to people* "населять", *to crowd* "збиратися натовпом", *to troop* "крокувати групою" не сполучаються з підметом в однині [25; 27].

Значення неточної кількості реалізуються супровідними семами дієслова та модифікуються в умовах контексту. Пор.: *to rise 5 feet, to pass 50%, to average 100 miles, to approximate 10 days*. За умов нерозчленованої, простої номінації дієслова виражають значення як точної, так і неточної кількості (*to ten, to double, to crowd, to populate* та ін.). Денумеральні дієслова характеризуються наявністю семи точного числа.

Серед займенників, що вказують на невизначену множинність або величину, виокремлюються прономінальні елементи: *all, several, some, whole, much, many, few, little*, які позначають кількість сумарно, партитивно або узагальнено. Опозиція "одичність :: множинність" в англійській мові представлена групами особових зворотних займенників. Серед неозначених займенників виділяються детермінативи дискретних та недискретних іменників. Вони утворюють антиномію типу *much :: many, little :: few*. Прислівник вказує на міру кількості як автономно, так і в сполученні з іншими словами, відповідно - за допомогою простої або розчленованої номінації. Пор.:

англ. *soon, lately, time and again, not far from here, more than two hours, very often* та ін.

Значення міри виражаються одиницями, які позначаються в лінгвістичній літературі різними термінами: *розмірні прикметники* [22], *прикметники міри* [6], *параметричні прикметники* [1]. Пор.: *short, long, wide, distant, high, tall, small* та ін. Деякі прикметники піддаються процесу метафоризації і набувають градуальних ознак. Пор.: англ. *deep knowledge, wide erudition, high respect*. Градуальні ознаки залежать від характеру референта. Пор.: *глибока старість* (ближче до кінця життя), *глибока зима* (середина зимового сезону) [10; 37; 38]. Специфічна дистрибуція притаманна прикметникам на позначення великого або малого розміру. Прикметники-номінації малого розміру сполучаються з прислівниками, у яких ознака проявляється повною мірою (*quite low, absolute narrow*). Прикметники малого розміру характеризуються граничністю, чого не можна сказати про прикметники протилежної групи. Граматичні форми прикметників суттєво впливають на сполучення прикметника з прислівником. Наприклад, прислівники із значенням неповної ознаки сполучаються з прикметниками вищого ступеня (*a bit redder, partially greener*), прислівники із значенням повної ознаки сполучаються з прикметниками звичайного ступеня (*quite low, genuinely red*). Параметричні прикметники прилягають постпозитивно до нумеральних словосполучень: *three miles long, two feet high, two fathom deep, 3 in. deep*.

Серед іменників квантитативної семантики в англійській мові виокремлюються збірні іменники (1), нумеральні слова (2), слова міри та ваги (3). Перша група відрізняється від наступних тим, що вона є актуалізатором значення невизначеної кількості (*minority, majority, multitude*). На синтагматичному рівні слова другої і третьої груп здатні реалізувати приблизну і невизначену кількість. Зазначені слова виражають приблизну кількість, коли: 1) перед ними вживаються декілька числівників: *two or three score of people, four-five acres*; 2) іменники займають препозитивне положення (випадок інверсії): *a bushel or two, a dozen or two, a pair or two* та ін. Іменники реалізують

значення невизначеної кількості за умов, коли: а) слова, що сполучаються з іменниками, позбавлені числового змісту: *some yards, several inches*; б) сполучення включає конвертовані числівники: *thousands of miles, tens of acres*; в) кількісні слова зазнали десемантизації: *ells of sleep, bushels of girls, pounds of pardon*; г) заперечні слова співвідносяться з нумеральними сполученнями: *not five bushels, not six miles*. Позиція заперечної частини суттєво впливає на позначення кількості. Наприклад, у фразі *it doesn't contain 10 litres* реалізується значення "менше 10 метрів", фраза *it contains not 10 litres* вказує на кількісну альтернативу: більше або менше 10 метрів. В обох фразах імплікується значення невизначеної місткості.

Іменники виражають кількісні відношення різноманітніше, ніж числівники. Іменники можуть як кількісно визначатися, так і виступати кількісними позначеннями недискретних і дискретних предметів. Вибір кількісних слів детермінується їх приналежністю до конкретних мовних структур. Наприклад, з поняттями "група", "шматочок" в англійській мові співвідноситься цілий ряд слів-класифікаторів: *a school of fish, a pride of lions, a trip of goats, a passel of children, a flight of doves, a drift of pigs, a colony of bees, a flock of sheep, a herd of cows, piece of news, lump of sugar, cake of soap, slice of cheese, bar of chocolate, chunk of wood*.

Семантика класифікаторів обумовлена специфікою мовної системи. Пор.: рос. *подросток* реалізує значення "вік від 12 до 16 років", а в англійській мові *tweener* має значення "молода людина від 13 до 19 років".

Явище конкретизації та узагальнення в кожній мові відбувається індивідуально, ідіоматично, що простежується і за межами поля кількості. Універсальним є те, що думка завжди шукає своє мовне вираження, що кожній мові притаманний специфічний спосіб матеріалізації думки.

1 ТИПОЛОГІЧНІ ТЕНДЕНЦІЇ КІЛЬКІСНИХ ОДИНИЦЬ

Числівники англійської мови – самостійний незамкнутий ряд повнозначних нумеральних слів, яким притаманні специфічні семантичні, синтаксичні та словотворчі особливості. Лексико-семантичне поле кількості (ЛСПК) – поліцентрична ієрархічна парадигма, домінантне місце в якій посідають номінації числа, слова міри та ваги. Стратифікація ЛСПК зумовлена гіперо-гіпонімічними відношеннями його компонентів. Провідне місце числівників у ЛСПК експлікується їх ригористичною кореляцією з натуральним рядом чисел, можливістю замінювати лічильні слова, їх широким вживанням у науці та повсякденному житті, використанням у прямій та опосередкованій лічбі, поліфункціональністю (позначенням точної, приблизної та невизначеної кількості), полімодальністю та поліаспектністю.

Числівники позначені сигніфікативною референцією та нульовим денотатом. Від інших частин мови числівники відрізняються облігаторною наявністю семи нумеральності – ідентифікуюча ознака. Когнітивний аналіз числівників препарує розуміння квантифікації стосовно її концептуалізації та мовної категоризації. Семантична девіація числівників свідчить про еволюцію цих номінацій, їх синкретичність та динамізм. Синкретичність значень числівників є прозорою в денумеральних дериватах та нумеральних словосполученнях – синтаксичних і фразеологічних. Нумеральні синтаксичні словосполучення (НумС) в сучасному англійському дискурсі омовлюють точні та приблизні кількості. Нумеральні фразеологічні словосполучення розширяють семантичний спектр числівників: адитивно вони позначають невизначену кількість або якісні ознаки (див. таблицю 1).

Таблиця 1 - Засоби позначення неточного числа на матеріалі НумС у художньому дискурсі

Модель	Англійська мова	Українська мова	Російська мова
SpNumN	<i>Perhaps six weeks</i>	<i>Можливо чотири години</i>	<i>возможно два дня</i>

Продовження табл.1

Num ₁ Num ₂ N	<i>Two-three times</i>	<i>П'ять-шість хвилин</i>	<i>Два-три удара</i>
NNum	<i>A day or two</i>	<i>Хвилин сорок</i>	<i>Центнеров сто</i>
pr NumN	<i>Past eleven</i>	<i>Під п'ятдесят маю</i>	<i>За 80 лет</i>
NumN ?	<i>Ten thousand?</i>	<i>До чотирьох десятків?</i>	<i>Перебрав их до шести десятков?</i>
NumN(neg)	<i>It was not twenty minutes</i>	<i>Не минуло і дві години</i>	<i>Не прошло и одного часа</i>
NumN(phr)	<i>Thousand pardons</i>	<i>Прийдуть сім баб та й скажуть сім хвороб</i>	<i>В сто сорок солнц закат пылал</i>

Моделі НумС на позначення апроксимації є типовими для англійського, українського та російського художнього дискурсу. Приблизна кількість омовлюється НумС у відповідному контексті. У фразеологічному контексті НумС позначають приблизну та невизначену кількість як результат лексикалізації вихідних синтаксичних (нефразеологічних нумеральних словосполучень).

В умовах фразеологічного контексту кількісні одиниці (КО) в основному актуалізують невизначену кількість – багато/мало. Пор.: англ. *one in a thousand, two or three words, for a minute or two, two heads are better than one*; укр. *пучок радості; оберемок сумнівів; купка осель; вінок бомб; баняк розуму (М.Стельмах)*; рос. *жили с-локоть, а жить-с-ноготь; косая сажень в плечах; он еще сверх плута на два фута; три копны несчастья*.

Десемантизація кількісних слів (девіація від точного квантитативного плану) простежується у корпусі як числівників, так і дименціональних одиниць (слів міри і ваги), що підтверджується на емпіричному матеріалі фразеологізмів (1), паремій (2), скоромовок (3) та інших курйозах (4). Пор.: англ. *tons of pirates, bushels of letters, an ounce of sense, gallons of water, loads of friends, barrels of fun, acres of lace, pounds of pardon, a dram of love; in for a penny, in for a pound; give him an inch and he will take an ell; after dinner rest awhile, after supper walk a mile; an ounce of good life is better than a pound of pardon;*

*Peter Piper picked a peck of pickled pepper;
 A peck of pickled pepper Peter Piper picked;
 If Peter Piper picked a peck of pickled pepper,
 Where's the peck of pickled pepper Peter Piper picked?
 How many ifs go to a bushel?
 Many words will not fill a bushel.
 To try a put a quart into a pint pot
 To make a pint measure hold a quart [29].*

За межами термінологічної системи КО утворюють стилістичні угруповання на позначення кількісного контрасту. Ретроспективне минуле КО об'єктивує їх семантичну девіацію, тяжіння до відповідних доменів – „багато” чи „мало”. Пор.: англ. *four eyes see more than two; a stitch in time saves nine; minutes make hours; life is but a span.*

Невизначена кількість у домені „мало” позначається в англійській мові низкою лексичних конкретизаторів. Пор.: англ. *a piece of chalk, a piece of furniture, a piece of advice, a piece of art; a bit of bread, a bit of doing, a bit of coward, wait a bit; a lump of sugar, a lump of earth, a lump of selfishness; a cake of soap, a cake of tobacco; a slice of lemon, a slice of apple, a slice of territory, a slice of profits; a sheet of paper, a sheet of glass, a sheet of iron.*

Вибірковий характер КО проявляється у позначенні невизначеної кількості (тотальності, сумарності, збірності, партитивності). Пор.: англ. *a school of fish, a bar of chocolate, a pile of papers, a flock of birds, a herd of cows, a nest of rabbits, a staff of servants, a team of horses, a bale of cotton, a bundle of rags.* Дискретні іменники англійської мови вживаються з квантифікаторами *a few, many*, недискретні іменники – з квантифікаторами *a little, much*. Дискретність та недискретність в українській та російській мовах у цьому випадку не виокремлюються. Пор.: укр. *багато / мало зусиль; багато / мало книжок*; рос. *много/мало студентов; много/мало желаний*. Або: рос. *горсть зерна (пшеницы, снега), горсть кошек, горсть шкафов, горсть воздуха.*

Дескриптивна інтенсифікація дименціональних понять не реалізує кількісного уточнення, але служить феноменом плеоназму. Пор. англ.: *much more heavier, much more closer, much more nearer, just round the corner*; укр. *набагато краще*; рос. *рамного більше*.

До параметричних одиниць тяжіють також морфемі квантитативного наповнення. Пор.: англ. *hill – hillock, book- booklet, duck – duckling, girl – girlie, blue – bluish, do – underdo, overdo, value – undervalue, overvalue*.

Слова міри і ваги, як і числівники в англійській мові, еволюціонували від предметного значення до термінологічного, а потім – знову до нетермінологічного (багато-мало). Пор.: англ. *stone* „камінь” → „міра ваги” → „багато”; *scruple* „галька” → „міра ваги” → „мало”; *ell* „міра довжини” → „багато”; *span* „відстань між пальцями” → „міра довжини” → „мало”; *brace* „руки” → „міра довжини” → „подібний, схожий”.

Висхідні тенденції числівників не є такими прозорими, як у слів міри та ваги, але вони верифікуються спільними тенденціями становлення та функціонування. Десемантизуючись, числівники як базові одиниці поповнюють фразеологічний корпус мови, акумулюють у собі доробки когнітивного досвіду. Пор.: рос. *семь чудес* значно розширило географію свого вживання. Напр.:

Семь пирамид, семь мудрецов

И семь чудес нам древность славит,

Владыке снилось семь коров,

Рим семь холмов подошвой давит,

Семь городов входили в спор

о славной грекам колыбели,

да и везде как на подбор –

Семь пятниц на одной неделе (П.Вяземский).

Числівники, з одного боку, слова міри і ваги, з другого, мають багато спільного стосовно їх семантичної еволюції та функціонування. Термінологізація КО позначена втратою предметної семантики, збагаченням КО семами точної квантифікації. За межами терміносистеми, на

фразеологічному просторі КО утворюють опозицію на позначення адгерентних понять „багато-мало”. На синтагматичному рівні КО притаманна семантизація бівекторності – точної, приблизної / невизначеної кількості. Детермінуючими факторами при цьому слугують текстові та дискурсивні чинники. У семантичній еволюції КО повторюється цикл їх становлення: реверсуються значення предметності, квалітативності та синкретичності. Лінгвістичні параметри КО обумовлені дієвістю лінгвальних та екстралінгвальних факторів, природою денотатів, ознаками останніх та шляхами їх пізнання.

Аналіз емпіричного матеріалу свідчить про наявність в англійській мові цілого комплексу засобів на позначення приблизної, невизначеної кількості. Цей комплекс знаходиться в опозиції до засобів позначення точної кількості. Значення неточної кількості реалізується по-різному: нерозчленовано на морфемному, лексичному та морфологічному рівнях, а також розчленовано на синтаксичному і фразеологічному (див.табл. 2).

Таблиця 2 - Засоби вираження неточної кількості в сучасній англійській мові

Рівень	Приклади	Тип номінації неточної кількості			
		проста	розчленована	приблизна	невизначена
Морфемний	Birdie	+			+
	Tablet	+			+
	Greenish	+			+
	Thirtysome	+		+	
	Fortyish	+		+	
Морфологічний	Books	+			+
	Horses	+			+
	Tables	+			+
Лексичний	Massacre	+			+
	Crowd	+			+
	Troop	+			+
	Volumous	+			+
Синтаксичний	A mile or 2		+	+	
	About 2 miles		+	+	
Фразеологічний	One in a thousand		+		+
	A thousand times		+		+

Корпус номінацій неточної кількості обіймає різні частини мови. Числівники англійської мови позначають неточну (приблизну, невизначену)

кількість в умовах синтаксичного та фразеологічного оточення. Контекстуальна обумовленість реалізації числівниками значення неточної кількості розглядається в лінгвістиці по-різному [2; 5; 18; 21; 30]. За традицією кількісні номінації поділяються на дві групи. Перша група включає одиниці типу укр. *два, п'ять, сто*. Друга – укр. *декілька, стільки, багато, мало* [28]. Співвіднесеність числівників з лексичними засобами позначення неточної кількості ставиться під сумнів деякими вченими з огляду на те, що числівники в умовах парадигматики завжди позначають точну кількість. Протилежної думки дотримується А.Є.Супрун. Серед засобів позначення приблизної кількості вчений виокремлює нумеральні сполучення з інвертованим порядком компонентів [21].

А.А.Уфимцева до засобів апроксимації відносить вербальні одиниці з розмитотою множинністю. Напр., англ. *in the thirties "в 30-ті роки"* не семантизує "множинність 30 + 30 + 30" і т.д., а "30-й, 31-й, 32-й і т.д. роки" [24: 126].

Аналіз числівників на синтагматичному рівні об'єктивує їх потенційну силу на позначення неточного числа (приблизного та невизначеного). Пор.: *Mr. Mayherne looked at him for a moment or two in silence (A. Christie). She was plump and dark and looked about sixteen (E. Hemingway). I am going on 30 years (W. Faulkman). I have been to Paris hundred times and it never fails to give me a thrill of excitement (S. Maugham).*

Значення неточної кількості семантизується НумС рідше, ніж значення точної кількості. Серед досліджених 4000 прикладів в англійській мові тільки 10,7 % НумС актуалізують апроксимальне значення. В українській мові в аналогічній ситуації це значення актуалізується 15,6 %, а в російській – 18,6% НумС.

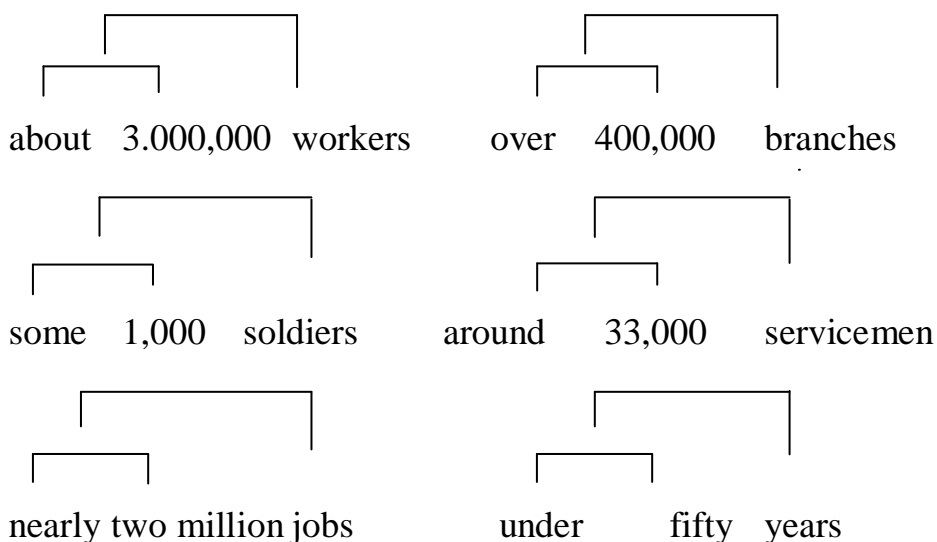
Спільним для НумС є фреквентивне позначення точної кількості. На характер позначення числівниками кількості суттєво впливає оточуючий контекст. Пор.: *Norman and I spent about five minutes cursing out our forced inactivity (A. Christie). I'll soon be sixty, he went on (Th. Dreiser). Mrs. Harter sat*

very still for_ a minute or two (A. Christie). I don't expect her back under ten days (Th. Dreiser).

Реалізації неточної кількості сприяють різноспрямовані вектори числівників (1) і корелюючих з ними слів (2). Пор.: англ. *The following morning a little after ten o'clock Berenice telephoned Coperwood and they agreed to meet at her club for a talk (Th. Dreiser)*; укр. *Повірте, під п'ятдесят маю (О.Вишня)*; рос. *Свыше ста человек собралось за столами, расставленными в ряды в комнатах и во дворе (М.Ибрагимбеков), Пожалуй, она была ближе к сорока, чем к тридцати (Л.Карелин).*

Сполучення типу англ. *about two o'clock, more than three hours, under forty years* являють собою сукцесивні структури, в яких кожний наступний компонент підвладний попередньому. Специфікатори апроксимації мають другий ступінь підлеглості. Прислівник-специфікатор, що прилягає до НумС та аугментує сполучення, вказує на послаблення або посилення вербалізованої кількісної ознаки, на її зменшення або збільшення.

Див. схему:

Модифікований адвербом нумеральний компонент позначений значною мобільністю. Пор.: англ. *And when the sheriff and his deputy reached the scene, drove the twenty odd miles into the remote back country region (Faulkner). We shall be celebrating your hundredth birthday in twenty years or so (A.Christie). It is a hard thing when one has shot sixty-five lions and more (H. Haggard)*₁; укр. *Ну, ходімо ж,*

ходімо! Бо сонечко вже надвечір, а до Таранівки, як підводою, то верстів тридцять з гаком буде (Я.Мамонтов); рос. В мои двадцать с гаком со мной случалось такое, что с другими и в сорок не случалось (А.Салинский).

Числове значення суттєво детермінується модальними словами та фразами. Напр.: *He may have been forty* (G. Aldridge). *It was a long string of houses, maybe fifteen* (G. Aldridge). *It lasted perhaps six weeks* (Th. Dreiser). *He's an enthusiast too though he must be thirty seven by now* (Th. Dreiser).

Прийменники суттєво впливають на реалізацію приблизних числових ознак. Напр.: англ. *It's time, he said, after five already* (Fr. Norris). *That would be past eleven* (J. Galsworthy). *Past eight we'd better stick to the streets* (J. Galsworthy); укр. Днів за п'ять до покосу (І.Цюпа); рос. Тебе за восемьдесят, а тебя еще на самостоятельность тянет (А.Салинский).

На позначення апроксимації суттєво впливає інвертований порядок компонентів нумерального словосполучення. Пор.: англ. *They are going in a day or two, aren't they* (K. Prichard). *His voice low; it moved on a word or two gravely, quietly* (K. Prichard); *Sometimes a man, sometimes a girl or two* (J. Galsworthy); укр. Далеко звідси ці ваші гаї? –Кілометрів двадцять буде (І.Цюпа); рос. Старик минут пять молчал (М.Пришвин), По картошке, к примеру, центнеров сто накинули (М.Пришвин).

В англійській мові стабільним компонентом в НумС виступає числівник *two*, з яким сполучається іменник в однині. Пор.: англ. *a second or two, a dog or two, a chicken or two, a parcel or two, a moment or two, a girl or two* та ін. В українських та російських словосполученнях нумеральні компоненти представлені різними числівниками на позначення величини > 1 .

На англійську мову словосполучення *кілометрів сорок* не перекладається сполученням з постпозиційним числівником. Тут лексична еквівалентність не актуалізується. Пор.: англ. *some forty kilometres, about forty kilometers, perhaps forty kilometers, near forty kilometers, in the vicinity of forty kilometers or so, etc.*

Значення апроксимації в англійській мові може позначатися декількома числівниками із сполучниками або без них. Пор.: англ. *He's been over two - three*

times since then (J.London). I noticed two or three boys looking funny (J.Galsworthy). Three, four days ago I made sure it was a chill, Doctor (A. Cronin). Копулятивні ланцюжки включають як денумеративи, так і числівники. Пор.: англ. *three or four, a fortnight or three weeks.*

Числівники на позначення невеликої кількості утворюють граничні з фразеологічними одиницями словосполучення. Незначна числова різниця компонентів Num₁, Num₂ служить мотивацією лексикалізованих одиниць на позначення "декілька", "мало", "небагато". Пор. : англ. *Mrs.Vaughan has written me, asking me to spend a fortnight or three weeks with her (Cronin);* укр. *Та пороку у діда вистачало на якісь п'ять-шість хвилин (І.Цюпа), Убити – вб'єш одного, двох, а тисячу не збореш (І.Микитенко);* рос. *Кажется, вот еще два-три удара веслом и путь кончится (В.Лихоносов).*

Значення апроксимації позначається за допомогою заперечних структур. Пор.: англ. *It wasn't two minutes coming down (G.Galsworthy); They were not five feet apart when they began shooting (Fr.Norris).* В заперечних НумС типу *not two minutes, not sixty paces, not five feet* числівники вказують на верхню границю величини. Кореляція *not* з присудком потребує глибинного осмислення вербалізованих структур. Пор.: англ. *I said he hasn't been in the country six months (Gr.Greene).* Невизначена кількість виражається сполученнями типу англ. *not one day, not one word, not one season.*

Особливий інтерес становить феномен такого паралелізму:

- 1) *I had not been there six months (= 6);*
- 2) *I had not lived there six months (< 6).*

Не зважаючи на структурну омонімію цих речень, ідентичність лексичних компонентів (за винятком слів *been, lived*), квантитативний план зазначених речень суттєво відрізняється. У першому прикладі вказується на точний часовий відрізок в 6 місяців, у другому - час перебування позначається приблизно. У першому випадку *not* співвідноситься з присудком (*had not been*). У другому випадку *not* дистантно корелює з НумС;
Або b)1) *I had not lived there six months (< 6).*

2) *I had lived there six months (6)*

У реченні (1b) апроксимація виражається за допомогою *not* і НумС; НумС без *not* (2b) використовується для позначення точних часових параметрів.

Апроксимація імплікується глибинною структурою речення. В (1a) за допомогою *not* заперечується перебування у певному місці протягом 6 місяців (точна квантифікація); у (2a) *not* використовується для того, щоб висловити приблизну кількість перебувань.

NumN, negat. можуть бути експліковані за допомогою наступних NumN, що призводить до нейтралізації апроксимації і позначення точних параметрів. Пор.: англ. *You are not nineteen years old, you are twenty-one (W.Faulkner)*; укр. *Між нами і хочеться не 440 посіяти, а то може й 550! (О.Вишня)*; рос. *Он не был один: с ним – милиционер Василий Наумов, сельсоветчик Андрей Белан и статный, белокурый паренек (А.Северов)*.

Заперечення при специфікаторах, що вказують на зменшення або збільшення величин, сприяє реалізації точних числових ознак. Пор.: англ. *Oh, he was a very distinguished-looking old, man and not so very old really – not more than sixty suppose (A.Christie)*. *That she was rich, excentric, lived alone with one maid, and owned no less that eight cats (A.Cristie)*.

Питальні речення з НумС залучаються до мовного комплексу позначення квантитативної приблизності. Пор.: англ. *Would you be good enough to come this morning, if possible, say, around three o'clock? he asked (Th.Draiser)*; *Look here, my dear, what are you now – twenty-seven?(J.Galsworthy)*; *You can stand six month? – I've got to (J.Galsworthy)*.

Питальні речення імплікують невпевненість стосовно зазначених квантитативних ознак.

В умовах фразеологічного оточення НумС позначають як точну, так і невизначену кількість. Десемантизуючись, НумС співвідносяться з поняттями "багато", "мало", "декілька" і синкретично вказують на контраст, вербалізують стилістичний ефект антитези. Пор.: англ. *I perceive, said Jolyon, that you are trying to kill two birds with one stone (J.Galsworthy)*; *Ten to one, they've smuggled*

him on board a ship (A.Crichtie); укр. *Сідайте, поручик. Ще два слова (Ю.Смолич), Я скажу тільки, що оскільки мені відомо. Дехто з наших товаришів, принаймні один, ім'я якого я не назву, з радістю сказав би їй про все це у вічі і, може, не один раз сказав би, а тисячу разів (І.Микитенко);* рос. *В сто сорок солнц закат пылал (В.Маяковский), Скажу тебе откровенно – другой девять раз умер бы, а я упрямый: решил, что выживу, и выжил (П.Северов).*

Числівники у фразеологічному контексті суттєво десемантизуються, що виявляється при появі конотативних значень. Емоціональність, експресивність лексикалізованих НумС є очевидною в пареміологічних одиницях. Пор.: англ. *Two heads are better than one. Four eyes see more than two. A stitch in time saves nine;* укр. *Біда не ходить одна, а з дітками; За двома зайцями;* рос. *Одно хорошее слово лучше тысячи слов ругани.*

Таким чином, в англійській, українській та російській мовах виокремлюються спільні засоби на позначення неточної (приблизної і невизначеної) кількості: 1) нумеральні сполучення зі специфікатором – SpNumN; 2) нумеральні сполучення із декількома числівниками – Num₁Num₂N; 3) нумеральні словосполучення з інвертованим порядком компонентів - NNum; 4) нумеральні сполучення з прийменниками - prNumN; 5) нумеральні сполучення в питальних реченнях – (NumN)inter; 6) нумеральні сполучення в заперечних реченнях – (NumN)neg; 7) фразеологічні нумеральні словосполучення - (NumN)phr.

Кожний із засобів позначення неточного числа характеризується властивою для нього реалізацією. Дослідження 12 тисяч нумеральних сполучень в англійській, українській та російській мовах (по 4 тис. НумС в кожній) сприяло виявленню частотних і нечастотних типів апроксимації. В англійській мові перший тип представлений 1) SpNumN з інтервалом варіації IB = 68,8 ± 4,0 та 2) Num₁Num₂N (IB = 21,4 ± 3,6). В українській та російській мовах обсяг частотної (активної) групи апроксиматорів збільшується за рахунок моделі NNum (див.табл.3).

В англійській мові модель NNum належить до інактивних засобів апроксимації, нумеральний компонент тут стабільно представлений числівником *two*. Інактивний (нечастотний) тип в англійській мові представлений у п'яти позиціях, в українській та російській - у чотирьох. Спільні засоби апроксимації відрізняються лексичною та структурною наповненістю.

Так, в українській та російській мовах фразеологічні одиниці з нумеральним компонентом вживаються частіше, ніж в англійській мові. В англійській мові інтервал варіації (ІВ) (NumN)phr становить $1,2 \pm 0,25$, що нижче ІВ зазначеного об'єкта в українській ($4,7 \pm 0,48$) та російській мовах ($3,7 \pm 0,3$).

Таблиця 3 - Квантитативні параметри номінацій неточного числа на матеріалі НумС англійської, української та російської мов

Моделі НумС МОВИ	Інтервал варіації		
	Англійська мова	Українська мова	Російська мова
1. SpNumN	$63,8 \pm 4,0$	$46,3 \pm 2,8$	$42,5 \pm 2,2$
2. Num ₁ Num ₂ N	$21,4 \pm 3,6$	$19,9 \pm 2,5$	$22,05 \pm 2,03$
3. NNum	$4,2 \pm 0,3$	$17,7 \pm 0,62$	$20,6 \pm 2,7$
4. prNumN	$4,8 \pm 0,24$	$3,4 \pm 0,2$	$5,9 \pm 0,45$
5. (NumN)inter.	$3,4 \pm 1,2$	$2,3 \pm 0,7$	$2,1 \pm 1,1$
6. (NumN)negat	$1,1 \pm 0,2$	$5,6 \pm 0,3$	$3,15 \pm 0,3$
7. (NumN) phr	$1,2 \pm 0,25$	$4,7 \pm 0,48$	$3,7 \pm 0,3$

Засоби апроксимації представлені ускладненими і неускладненими типами. Під неускладненим типом розуміємо поодинокі вживання активного або інактивного засобу апроксимації. Сумісне використання засобів апроксимації для англійської мови не є показовим. Неускладнені засоби апроксимації мають регулярний характер. Ускладнені засоби апроксимації семантизують прагматико-комунікативні інтенції. Пор.: англ. *If you don't get more than three or four dollars a week, it will pay the red (Th.Dreiser); Oh, he must be about fifteen - not more than that (Th.Dreiser)*; укр. *Їй тоді, мабуть, тижнів зо*

два було (В.Собко); *Минуло, може, хвилин п'ять, як відчинилися двері і зайшов високий чоловік (І.Цюпа);* рос. *Много-немного, но раза два-три мы с тобой встречались в дальней стороне вашей (М.Пришвин).*

На позначення приблизної і невизначеної кількості в англійській мові виокремлюється декілька структурних композицій:

а) ускладнені засоби, що складаються з двох активних (інеактивних) апроксиматорів: *He gave his age as sixty but was probably seventy, and possibly near to eighty (A.Cronin).*

Реалізація більше двох апроксиматорів не є показовою для англійської мови. Ускладнені активні засоби в англійській мові обмежені вибором двох засобів. Розширення НумС включає декілька специфікаторів або числівників. Пор.: *As nearly as possible it must have been fiver and twenty minutes past seven when he had heard the call (A.Cristie).* В українській та російській мовах комбінаторні можливості ускладнених НумС збільшуються за рахунок наявності трьох активних засобів апроксимації на відміну від двох в англійській. Комбінаторна сполучуваність активно-активних засобів апроксимації в англійській мові дорівнює одиниці ($C_2^2 = 1$). В українській та російській мовах комбінаторні можливості зростають - $C_3^2 = 3$;

б) ускладнені засоби з декількох інеактивних членів в англійській мові визначаються вибором із п'яти можливих ($C_5^2 = 10$).

В українській та російській мовах комбінаторні можливості ускладнених інеактивних засобів зменшуються порівняно з англійською мовою у зв'язку з наявністю у цих мовах чотирьох інеактивних засобів апроксимації ($C_4^2 = 6, C_4^3 = 4, C_4^4 = 1$);

в) ускладнені засоби складаються з декількох активних та інеактивних одиниць апроксимації типу англ. *They were two-no, no, no, Three – yes, three – or may be it was... was it two? (Fr.Norris).* Потенційні можливості комплексних активно-інеактивних засобів апроксимації можна вирахувати за формулою сполучуваності елементів

$$C_n^p = \frac{n!}{(n-p)!p!},$$

де n – загальне число простих, неускладнених типів; p – число простих типів, що реалізуються в комплексі (від 2 до 7), $n!$ (факторіал) – утворення чисел від 1 до n , $p!$ (p -факторіал) – утворення чисел від 1 до p . Гіпотетично із семи типів апроксимації можна створити декілька комплексів: $C_7^2 = 21, C_7^3 = 35, C_7^4 = 35, C_7^5 = 21, C_7^6 = 7, C_7^7 = 1$ [26].

В основі комбінаторних можливостей комплексних апроксиматорів знаходиться ідентичний набір засобів (сім апроксиматорів, що утворюють активні та інактивні типи). Пор.: англ. *I am close to forty (Jack London); It's near on four months since you've been here, Doctor (A.Cronin)*; укр. *Температура піднялась мало не до сорока (І.Цюпа). Карбованців сто нашкрябаємо (А. Мамонтов). Їй тоді, мабуть, тижнів зо два було (В.Собко)*; рос. *Средний возраст игроков "Кренгольма" колеблется в пределах 25-27 лет (Советский спорт)*.

г) комбіноване вживання апроксиматорів і інтенсифікаторів точного/ неточного числа в англійській мові представлено в таких прикладах: *No, said the housekeeper; there is only about three day's work to do every week (Dreiser)*. В даному реченні *only* інтенсифікує значення апроксиматора *about* на позначення числового зменшення (*only about three*).

Провідне місце числівників у ЛСПК експлікується їх ригористичною кореляцією з натуральним рядом чисел, можливістю замінювати лічильні слова, їх широким вживанням у науці та повсякденному житті, використанням у прямій та опосередкованій лічбі, а також поліфункціональністю (позначенням точної, приблизної та невизначеної кількості), полімодальністю та поліаспектністю.

2 СЕМАНТИЧНА ДЕВІАЦІЯ ЧИСЛІВНИКІВ В АНГЛОМОВНОМУ ДИСКУРСІ

Вивчення дискурсивних характеристик числівників є вельми актуальним з огляду на тенденції сьогодення – осмислення мовних картин світу, омовлення концептів та когнітивних схем [7; 8; 12].

На феномені дискурсу фокусується постійна увага вчених вітчизняної та зарубіжної науки, взагалі, та лінгвістики, зокрема [7; 12; 47]. Вивчення механізму дискурсу є вельми валідним для розпізнання тенденцій функціонування числівників сучасної англійської мови, їх детермінації дискурсивними факторами.

Числівники англійської мови – самостійна незамкнута парадигма квантитативних одиниць, якій притаманні ізоморфні риси лексико-семантичного поля кількості. Поліфункціональність зазначеної парадигми об'єктивується характером когнітивних процесів, засобами їх експлікації у мовній картині світу. Кореневі паралелі англійських числівників етимологізуються у близьких та дистантних мовах. Ригористичні предметні витoki є віддаленими [31; 32]. Базовими етимонами числівників виступають номінації пальців, частин тіла, займенників. З розвитком лічби мотивацією слугують процеси віднімання, додавання та множення. Пор.: *one, five, ten; eleven, twelve; thirteen, fourteen; twenty, thirty*. Вивчення когнітивної функції числівників допомагає осмислити онтологію числових номінацій, етапів екстеріоризації пізнавального процесу [32].

“Предметний” етап числівників ілюзорно представлений в поверхневій структурі. З плином часу абстрагування числівників проявляється у функціональному навантаженні. Номінативна функція (спочатку – квантитативна, а потім – нумеративна) корелює з когнітивною, лінгвокреативною, акумулятивною та прагматичною. Поліфункціональність та поліаспектність є очевидними прерогативами числівників [33].

Числівникам англійської мови притаманні риси інформативності, динамізму, термінологічності, стабільної кореляції з одиницями лексико-

семантичного поля кількості, регулярних семантичних зсувів, словотворчої валентності [8; 20]. В умовах оточуючого контексту (малого та великого) числівники модифікують функції в залежності від характеру спілкування, текстового регістру, дискурсу.

Поліфункціональність числівників є дискурсивно орієнтованою. Номінативна функція числівників полягає в позначенні результатів пізнання. В когнітивній функції числівників віддзеркалюється складний шлях осмислення категорії кількості від предметного до абстрактного. Прагматична функція числівників реалізується у фразеологічному контексті, в їх емоційно-експресивному впливу на адресата. Словотворча, епідигматична функція числівників об'єктивується існуючою парадигмою денумеративів, утворених за моделями макросистеми, детермінованих дискурсивними чинниками.

Як відомо, в лексико-семантичному полі кількості англійські числівники посідають центральне місце, що зумовлюється низкою діючих чинників, а саме: регулярною співвіднесеністю з рядом натуральних чисел, використанням у прямій та непрякій лічбі, спроможністю позначати точну, неточну та невизначену кількість, замінити лічильні слова, поповнюватися новими номінаціями чисел, фразеологізуватися та дискурсивно детермінуватися.

Номінативна функція числівників є універсально діючою на векторах нумеративної та квантитативної субфункцій. Перша субфункція використовується при позначенні непередметних, реляційних відношень – при лічбі, математичних процесах додавання, віднімання, множення, ділення – безвідносно до дискретних предметів, абстрактно, нумеративно. Специфіка числівників полягає в наявності семи числа, що виокремлює їх в окрему категорію – відмінну від інших частиномовних одиниць. У межах спільної категорії кожен числівник позначається наявністю конкретної семи числа. У числовій послідовності номінацій кожний числівник семантично на одиницю більше попереднього, за формулою:

$$Ч_n = Ч_{n-1} + 1 \text{ (пор.: } 3= 2+1, 4= 3+1, 5 = 4+1).$$

Нумеративна функція числівників реалізується в точних дискурсах, математичних та інших текстах, в яких реалізуються процеси над числами, а не предметами. Ця функція моделюється в символах Num θ , останній компонент є нульовий денотат.

Із зміною дискурсів міняються поверхневі та глибинні структури нумеральних словосполучень, особливо – їх лексичне наповнення. Моделі нумеральних словосполучень – це структури специфічного лексичного та семантичного наповнення, варіативність яких модифікується лінгвістичними та екстралінгвістичними чинниками, мовними нормами та прагматичним призначенням конкретного дискурсу. Автономна актуалізація Num θ є показовою для науково-технічних текстів, в яких числівники вербалізують абсолютні числові відношення. Ця модель в газетних та художніх дискурсах є ілюзорною, фрагментарною, наприклад, в лічилках, рифмовках. Спільним є те, що в газетних (спортивних та економічних текстах), художніх (діалогічних текстах та словах автора) дискурсах числівники актуалізуються поліаспектно та поліфункціонально. Числівники в основному виконують квантитативну функцію, про що свідчить їх тяжіння до дискретних одиниць. Комплементарність числівників та іменників / квазі-іменників у нумеральних словосполученнях носить дискурсивний характер, що верифікується у поверхневих та глибинних структурах зазначених полілексемних одиниць, їх репрезентаціях у газетних та художніх текстах.

В процесах неогенії віддзеркалюються шляхи творення та функціонування вихідних форм. Вторинні форми, деривативи, в нашому випадку – денумеративи, є релевантними для розпізнання природи нумеральних знаків, їх мотивації та детермінації конкретним дискурсом.

Словотворча валентність числівників відрізняються в основних моделях, діючих в сучасній англійській мові. Дискурсивні характеристики є прозорими в okazіональних утвореннях. Позадискурсивні характеристики носять універсальний характер. Потреба в нових словах забезпечується мовним матеріалом, за діючими законами і нормами системи. До ресурсів, що

використовуються при утворенні мовних одиниць, відносяться і нумеральні основи, дослідження яких являє собою лінгвістичний інтерес для осмислення онтології квантитативних слів, їх функціонування та дискурсивної залежності. Висока комбінаторика числівників проявляється на рівні дериватів. Пор.: англ. *two, twice, two-headed, two-paged, two-seater*; укр. *два, двовладдя, двоєдушно, двоїна, двоїння* та ін. Похідні від числівників слова мають тенденцію до реалізації значення точного числа. Але неологізми можуть виступати носіями і неконкретного числового значення. Пор.: англ. *In his teens*; укр. *кільканадцять, стонадцять* тощо. Корені числівників можуть сполучатися як з суфіксами, так і з іншими морфемами. Утворені від числівників слова, зберігаючи вихідну сему числа, розширюють лексичне значення. Похідні від числівників прислівники реалізують, наприклад, сему повторності, кратності, а порядкові прикметники вказують на місце предмета серед йому подібних.

Денумеральним композитам притаманна дискурсивна орієнтація. Лексичне наповнення спільних моделей детерміновано текстовим представленням інформації. Складні слова з нумеральною основою співвідносяться, в основному, з іменниками та прикметниками (*fortnight, three-cornered, two-edged*).

В англійській мові денумеральні композити представлені базовими моделями:

Num + N(two-piece), Num + N -ed (two-cornered), Num + Adj + N (three-strong group).

Складні слова з нумеральною основою співвідносяться у більшості випадків з синтаксичними типами (*18-year-old, one-month, a twelve-month*). Складені похідні одиниці утворюються за допомогою суфікса, що розширює нумеральну та субстантивну основи. Пор.: *four-wheeled, two-edged*.

Динамізм числівників підтверджується їх словотворчою активністю, можливістю заповнювати семантичний простір англійської мови та дискурсивно детермінуватися, що є прозорим у процесі лексикалізації, появи інновацій.

Числівники в сучасній англійській мові вживаються з дискретними іменниками, або їх заміниками: $NumN_1$ - з назвами живих істот, $NumN_2$ - з назвами природних об'єктів та артефактів, $NumN_3$ - з назвами дій, процесів, явищ, понять, $NumN_4$ - з назвами числових та дименціональних величин. Наприклад: $NumN_1$ - *three birds, six lions, four drivers*; $NumN_2$ - *two eggs, one cigar, three medals*; $NumN_3$ - *two ideas, two directions, one answer*; $NumN_4$ - *two dozens, three scores, three ounces, four yards*.

Аналіз спортивних та економічних текстів у газетному дискурсі, діалогічних текстів та авторської мови в художньому дискурсі свідчить про універсальний характер моделей з нумеральним компонентом, з одного боку, та їх (моделей), залежності від дискурсу, з іншого.

В текстах прози та діалогу найчастіше представлені моделі $NumN_4$, хоч вони значно уступають реалізації цієї ж моделі в газетному дискурсі (в спортивних та економічних текстах). В художньому дискурсі компоненти N_1 , N_2 , N_3 представлені багатою палітрою номінацій, що залежить від характеру артефактів та авторських інтенцій. В спортивних та економічних текстах референти є тематично залежними. Дискурсивний характер мають в нумеральних словосполученнях постпозитивні (N_1 , N_2 , N_3 , N_4) та препозитивні елементи – специфікатори (Sp). Останні частиномовно представлені прислівниками, прикметниками та займенниками. На модифікацію $SpNumN$ впливає контекстуальне оточення, реалізація в текстах різного регістру.

Звернення до дискурсу, його впливу на характер функціонування мовних одиниць дає можливість по-новому осмислити частиномовні кореляти нумеральних одиниць, у нашому випадку – числівників сучасної англійської мови. Емпіричні факти текстів різних регістрів свідчать про те, що числівники в умовах синтагматики спроможні реалізувати значення приблизної або невизначеної кількості. Ця тенденція є ілюзорною для спортивних текстів, позначених лаконічністю, точністю інформації та діловитістю стилю. В економічних текстах спрацьовують спільні із спортивними текстами тенденції нумеральних словосполучень.

Стосовно позначення точної кількості числівники спроможні семантизувати зазначені оцінки при наявності у контексті прямого порядку компонентів (1), при відсутності компонентів, які нейтралізують точне значення числівників (2), при кореляції референтів з реальними об'єктами та явищами (3). В художньому дискурсі числівники частіше реалізують апроксиматичні оцінки. Однією з причин тут є використання числівників у фразеологічному просторі [33]. Дискурсивні характеристики детермінуються макросистемами, мовними чинниками. Так, в українській та російській мовах до частотних належать фразеологізми типу укр. *Три шкури дерти, з двох слів, сто чортів, три хури побрехеньок, три баняки розуму*; рос. *Тысяча раз, семь пятниц, в три погибели, в сто крат*.

У фразеологічному контексті числівники універсально проявляють тенденцію позначати невизначену кількість, а приблизну кількість - у синтаксичному, нефразеологічному оточенні.

Сучасні англійські числівників дискурсивно детерміновані, що експлікується девіацією їх номінативної, когнітивної, епідигматичної, лінгвокреативної функцій та екстеріоризацією точної, приблизної і невизначеної кількості. За межами словникових статей числівники позбавляються частково точності, набувають статусу маркерів приблизної та невизначеної кількості, розширюють функціональну сферу, позбавляються характеристик "чистого терміна".

3 ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ АСПЕКТИ АНГЛІЙСЬКИХ СЛОВОСПОЛУЧЕНЬ З НУМЕРАЛЬНИМ КОМПОНЕНТОМ

Серед мовних засобів вираження поняття числа домінантне положення займають нумеральні сполучення (НумС), що вживаються для позначення фрагментів дійсності в їх кількісній репрезентації. Семантичним ядром НумС виступають іменники або квазі-іменники, а кількісними атрибутами — числівники. Основною умовою поєднання згаданих слів є дискретність, однорідність позначуваних об'єктів. Спільним для НумС англійської та

української мов є їх використання для позначення точного або приблизного числа, що зумовлюється характером пізнання.

Аналіз фактичного матеріалу показує, що НумС, в основному, вживаються для позначення точного числа [4: 95]. Так, при дослідженні 4000 НумС у кожній із порівнюваних мов виявилось, що 3570 НумС в англійській мові і 3387 в українській відповідно реалізують значення точного числа. Серед елементів, що передають колорит англійської мови, особливе місце посідають НумС зі словами міри та ваги (*mile, yard, foot, hundredweight, fathom, bushel, inch*). Ці слова за межами оригіналу передаються за допомогою транслітерації, а їх зміст коментується перекладачем. Відсутність збігу формальних характеристик елементів англійської та української мов спостерігається при позначенні дат, сторінок тощо. В англійській мові кількісні числівники вживаються замість порядкових у сполученнях типу *book three, chapter nine, in the year 1914, room fifteen, page thirty*. В українській мові подібна актуалізація є факультативною. Пор.: *Служив під другим номером станкового кулемета* (В.С. Кучер). Дж. Голсуорсі, свої романи розпочинає посиланням на темпоральні параметри подій: *On June 15 1886* (The Man of Property); *When, in 1895* (In Chancery); *In that Summer of 1909* (To Let); *On that momentous mid-October afternoon of 1922* (The White Monkey); *at the end of September 1924* (The Silver Spoon); *by the spring of 1926* (Swan Song). Обов'язковою для англійців є фіксація дати написання листа та місця перебування автора: *11—Road, London, N. W. 5, 15 September 19 —; Vine Cottage, Oxford Road, Abington-on-Thames, Nr. Oxford, 13 May 19 —*. В англійській мові назва року передається кількісним числівником, а число місяця - порядковим: *1st January 1915... the first of January (January the first), nineteen (hundred and) fifteen; 3rd May 1789... the third of May (May the third) seventeen (hundred and) eighty-nine*. Розбіжності у порівнюваних мовах спостерігаються і при сполучуваності НумС із службовими словами. Так, український вираз *на десятій сторінці* перекладається англійськими сполученнями *at page ten, on page ten (at p. ten, on p. 10)*, що залежить від

конкретної ситуації. Але в англійській мові, на відміну від української, вживається кількісний числівник.

Серед засобів реалізації поняття приблизного числа в англійській та українській мовах виокремлюється структурний тип „Іменник + числівник”, інверсивна конфігурація. Реалізація цим структурним типом числової апроксимації ілюструє ту роль, яку відіграє синтаксичне оточення, позиція лексеми та структура макросистеми [4: 95-96].

Пор.: англ. *They are going in a day or two, aren't they?* (K. Prichard). *Sometimes a man, sometimes a girl or two* (Th. Dreiser). *This wood goes for a mile or two, if I remember* (J. Galsworthy).

укр. *Днів за п'ять до покосу, як захворів він* (І. Цюпа). *Нарешті, хвилин за десять Коцюбинський дозвонився таки* (Ю. Смолич).

При ідентичності моделі (іменник + числівник), стабільності порядку їх послідовності (проклітичне вживання іменника), однакового плану вираження числа (приблизного) згадувані патерни у порівнюваних мовах відрізняються лексичним наповненням. В англійській мові у цій структурі вживається тільки числівник *two*, а в українській мові - різні числівники. Сполучення типу *a day or two, bird or two, a hawk or two, a month or two, a girl or two, a year or two* знаходяться на межі вільних та стійких словосполучень, у яких стабільним компонентом виступає *two*, останній десемантизуючись, набуває значення "декілька". Пор.: англ *a word or two* — укр. *одно чи два слова, коротка бесіда, коротке висловлювання*. Структура вільного сполучення *кілометрів двадцять* при перекладі на англійську мову не зберігається, еквівалент тут відшукується за допомогою структурних типів *some 20 kilometres, about 20 kilometres, round twenty kilometers*.

Інверсивна конфігурація більш притаманна українській мові, в англійській мові НумС вживаються зі словами-специфікаторами *round, about, nearly, approximately, some* тощо. В українській мові тип «іменник + числівник» становить 18 % усіх НумС, які вживаються на позначення приблизного числа, в англійській мові - тільки 4,2 %. Ці тенденції не можуть бути не враховані при

перекладі НумС. В умовах повного чи згорнутого НумС числівники реалізують квантитативну функцію. Нумеративну функцію виконують числівники як назви абстрактних чисел. У НумС іменники або їхні замітники вживаються на позначення живих істот (NumN₁), об'єктів, артефактів (NumN₂), явищ, подій (NumN₃) і квантитативних одиниць (NumN₄). Наприклад:

NumN₁ - англ. *three rabbits, two birds, one child*; укр. *три собаки, дві кішки*;

NumN₂ - англ. *two eggs, one cigar, forty books*; укр. *два будинки, п'ять стільців*;

NumN₃ - англ. *two directions, four matches, three blows*; укр. *дві події, чотири змагання*;

NumN₄ - англ. *two dozens, five acres, two minutes*; укр. *дві дюжини, п'ять гектарів, три секунди*.

Вищезазначені моделі НумС мають спільну тенденцію актуалізації в англійській та українській (див.табл. 4).

Таблиця 4 -Тенденції реалізації НумС в англійській та українській мовах

Моделі NumN мовами	Англійська мова	Українська мова
NumN ₁	17,5 ± 2,65	15,25 ± 2,09
NumN ₂	12,03 ± 2,3	13,8 ± 3,3
NumN ₃	7,03 ± 0,44	6,23 ± 0,36
NumN ₄	63,4 ± 3,4	64,8 ± 4,7

Як свідчать результати дослідження, найчастіше актуалізується модель NumN₄, компонентам якої притаманна семантична атракція, бо Num та N₄ сумісно виконують квантитативну функцію відносно номінацій того, що вимірюється або рахується. Пор. англ. *ten yards of silk; ten dozens of eggs*; укр. *три тонни муки, дві дюжини квітів* [58: 316-317].

Особливої уваги при перекладі заслуговують стійкі НумС. За семантичним принципом ці сполучення розпадаються на декілька груп. До першої групи належать НумС, що реалізують точну кількість (*in two—наполовину*. *Four Seas - чотири моря, Four Corners - чотири сторони світу*

тощо). Значні труднощі при перекладі становлять НумС другої групи, числівники якої характеризуються семантичною дифузністю, широким смисловим обсягом Пор.: *in two twos* — *мимтю, to be in two minds* — *бути в нерішучості, two by four* — *пуста розмова, one and all*—*усі разом і кожен зокрема*. Адекватному перекладу одиниць цього типу сприяє знання мови та її історії. Деякі НумС асоціюють з міфологією, відтворюють магічне ставлення людей до чисел [59:70-86]. Пор.: *seven sins, seven virtues, seven stars, the twelve disciples*. У третій групі відособлюються НумС з компонентами-числівниками, що позбулися кількісного значення і виступають у ролі «будівельного матеріалу». Пор.: *like one o'clock* — *дуже швидко, чимдуж, as cross as two sticks* — *дуже злий, as two peas*— *дуже схожі* тощо. Ці сполучення вживаються для позначення якісних ознак, суб'єктивних оцінок, що становить одну із перекладацьких турбот.

Серед фразеологічних НумС у порівнюваних мовах виділяється група сполучень з ідентичним фігуральним смислом. Пор.: англ. *one scabby ship will tar a whole flock*—укр. *одна паршива вівця усю отару псує; if you run after two hares you will catch neither* — укр. *за двома зайцями поженешся, жодного не спіймаєш; to make two ends meet*—укр. *зводити кінці з кінцями*. Зберігати колорит оригіналу важче, коли порівнюваним НумС притаманна тільки схожість смислу. У цьому випадку використовуються традиційні форми транслятора. Пор.: англ. *one drop of poison infects the whole tun of wine* – укр. *ложка дьогтю у бочці меду*, англ. *when two Sunday's meet together* — укр. *після дощукі в четвер*. Національний колорит мови представляють НумС, які не мають еквівалентів за межами оригіналу і експлікуються за допомогою коментарю: Пор. англ. *Five o'clock tea*—укр. *чай між другим сніданком та обідом*, англ. *to accept the Chiltern Hundred* — укр. *знімати з себе відповідальність члена парламенту*; англ. *the old thirteen*- укр. *колишній державний стяг США*.

Минуле відлунюється у фразеологічних одиницях (ФО) оригіналу та транслятора, універсальним є те, що ФО різних мов вступають у двобій не

тільки з вихідними синтаксичними структурами, але й з усталеною фразеологією. Фразеологія як проміжний рівень знаходиться на межі лексико-семантичного і синтаксичного рівнів. В англійській мові особливе місце посідають фразеологічні одиниці з числівником – ФО(ч). ФО(ч) притаманна усталеність, окремооформленість і семантична цілісність. ФО(ч) належать до гетерогенних полілексемних одиниць з відповідною структурою та семантикою [59:70-86]. ФО(ч) – це вторинні похідні комплекси. Схожість поверхневої структури омонімічних корелюючих словосполучень не передбачає тотожності їх значення. Пор.: *one of these days*₁ - перемінне словосполучення та *one of those days*₂ (only in reference to the future) - ФО(ч). Останнє словосполучення має декілька синонімів. Пор.: *some day, some time or other, some of these days* (Amer.) "цими днями", "незабаром", "коли-небудь". ФО(ч) у своїй семантичній еволюції відходять від перемінних одиниць, дистантують від них під впливом дивергенції.

Серед англійських ФО(ч) виокремлюються три групи словосполучень на позначення відповідно кількісних, якісних характеристик та самих референтів. Зазначені групи потребують перекладацьких еквівалентів з огляду на збереження смислу та відповідних функцій оригіналу. Пор.: англ. 1) *two and two* "попарно, порівно", *two or three* "декілька", *two and a plack* "дрібна сума"; 2) *when two ride on one horse, one must sit behind* "кожному своє місце", *to be in two minds* "бути в нерішучості", *two can play at that game* "подивимося, чия візьме", *a cat of nine lives* "живучий"; 3) *three cheers* "вітання", *three balls* "лавка", *three tailors of Tooley Street* "представники народу", *four-in-hand* "галстук."

У ФО(ч) віддзеркалюється еволюція становлення числівників - від назв предметів до позначення кількісних, а потім - якісних ознак і предметів. Досвід пізнання кількісних відношень навколишнього світу засвідчується також і в десемантизації числівників. В умовах фразеологічного контексту числівники вживаються на позначення малої або великої кількості. Мотивацією тут слугує вихідне числове навантаження нумеральних компонентів. Паукальність (незначна кількісна величина) вербалізується за рахунок "малих"

чисел, а гіпертрофірована величина - за рахунок "великих" чисел. Перекладач зазвичай орієнтується на зазначену тенденцію і передає зміст ФО(ч) еквівалентами транслятору. Пор.: англ. *one or two, two or three, four or three* — укр. *декілька, небагато*; англ. *two by four* - укр. *дріб'язковий, незначний*; англ. *thousand and one* - укр. *дуже багато*; англ. *to have fifty things to tell smb.* - укр. *мати багато новин для когось*. Пошук еквівалентів ФО(ч) у цільовій мові має креативний характер. ФО(ч) не належать до прицизійної лексики і, на відміну від перемінних словосполучень, ФО(ч) відтворюються у трансляторі різними способами. Перекладач, який знається на нумеральних словах - їх становленні та функціонуванні, справляється з перекладом словосполучень з десемантизованими числівниками. Послаблена нумеральна семантика останніх проявляється, зокрема, у процесі взаємозаміщення числівників, їх субституції іншими словами. З огляду на цей процес з'являються варіанти ФО(ч) з модифікованою поверхневою структурою. Пор.: *to look two (nine) ways for Sunday* "страждати косоокістю", *forty (nine) winks* "короткий сон", *to make two (both) ends meet* "зводити кінці з кінцями".

ФО(ч) у своїй еволюції охоплюють первинні та вторинні знаки. Вихідні (первинні, перемінні) нумеральні словосполучення трансформуються у вторинні (похідні, стабільні) фразеологічні словосполучення. У новоутворених одиницях кількісне наповнення ФО(ч) поступається якісному або субстантивному. Вивчення перекладацьких аспектів ФО(ч) дає можливість осмислити експресивно-емоційні потенції числівників, їх когнітивне навантаження, ретроспективне буття та сучасне функціонування. Семантичний континуум ФО(ч) відображає становлення нумерального пласта лексики, образотворчу спроможність мови, адаптивні можливості квантитативних одиниць, їх векторні модифікації та семантичні зсуви.

ВИСНОВКИ

Згідно технічного завдання і календарного плану був проведений аналіз проблем, уточнення задачі дослідження:

- осмислення критеріальної бази оцінки методологічних засад, концептуалізації та категоризації конститuentів когнітивних зон квантитативності;
- обґрунтування теоретичного і методичного інструментарію аналізу когнітивних зон квантитативної лексики, таксономії парадигми квантитативності, епідігматичних потенцій квантитативних номінацій;
- теоретичне обґрунтування і методичний інструментарій аналізу когнітивних зон квантитативної лексики, таксономії парадигми квантитативності, епідігматичних потенцій квантитативних номінацій;
- критеріальна база оцінки, осмислення методологічних засад, концептуалізація та категоризація конститuentів когнітивних зон квантитативності;
- розроблено теоретико-методологічний підхід до аналізу перекладацьких аспектів квантитативної лексики, обґрунтування засобів розпізнання ретроспективних та перспективних векторів нумеральної та дименціональної лексики, лінгвальних та екстралінгвальних чинників, етимологічних витоків прагматичних та когнітивних факторів, що впливають на перекладацький аспект квантитативної лексики.

Результати являють собою теоретичні розробки щодо проблем квантитативності (типологічні, когнітивні аспекти, проблеми термінологізації та детермінологізації, прагматичні особливості функціонування квантитативної лексики).

Апробація матеріалів здійснена на 16 наукових конференціях, що має відображення у 31 статтях, 16 з яких надруковані у фахових виданнях, 5 за кордоном.. Всього опубліковано 40 тез доповідей на наукових конференціях.

На даний момент вийшов з друку посібник з грифом МОН «Квантитативні одиниці англійської мови: перекладацькі аспекти» під редакцією проф. Швачко С.О

Науковцями та аспірантами лабораторії фундаментальних лінгвістичних досліджень проводилась наукова робота протягом 2009 року.

Вони брали участь у наукових конференціях міжнародного (12), всеукраїнського (3) та внутрішньоуніверситетського (1) рівня, в т.ч. у закордонних (4):

1. VI Міжвузівська конференція молодих учених “Сучасні проблеми та перспективи дослідження романських і германських мов і літератур”, 27-28 січня 2009 р., м.Донецьк.
3. III Міжнародна науково-практична конференція “Мови і світ: дослідження та викладання”, 19-20 березня 2009 р., м.Кіровоград .
4. III Міжнародна науково-практична конференція “Когнітивні та дискурсивні структури германських мов у соціокультурному просторі комунікації” 20-21 березня 2009 р., м. Київ.
5. Всеукраїнська науково-практична конференція “Концептологія в системі гуманітарних наук” 26 березня 2009 р., м.Полтава.
6. Міжнародна науково-теоретична конференція “Філософія мови: текст, образ, реальність” 30-31 березня 2009 р., м.Суми.
7. Міжнародна наукова конференція «Мова і культура» ім..проф.С.Бураго 22-26 червня 2009 р. м.Київ.
8. IV Міжнародна наукова конференція «Актуальні проблеми філології та перекладознавства» 2-3 квітня 2009 р., м. Хмельницький
9. V Всеукраїнська наукова конференція «Актуальні проблеми перекладознавства та методики навчання перекладу» 10-11 квітня 2009 р., м.Харків
10. III Міжнародна конференція «Пріоритети германського і романського мовознавства» 5-7 червня 2009 р., м.Луцьк

11. Міжнародна науково-практична конференція «Ольвійський форум 2009: Стратегії України в геополітичному просторі» 11-14 червня, м.Ялта
  12. XIII Республіканська науково-практична конференція «Актуальные вопросы германской филологии и методики преподавания иностранных языков» 20 березня, Білорусь, м. Брест
  13. III Міжнародна науково-практична конференція «Профессиональное лингвообразование», 18-19 травня, Росія, м. Н.Новгород
  14. Всеросійська науково-практична конференція з міжнародною участю, 21-22 травня, м.В.Новгород
  15. V Міжнародна наукова конференція «Текст. Язык. Человек.», 21-22 травня, Білорусь, м.Мозир
  16. Науково-теоретична конференція викладачів, аспірантів, співробітників та студентів гуманітарного факультету 20-25 квітня 2009 р., м.Суми
- Студенти спеціальності «Переклад» під керівництвом співробітників лабораторії опублікували тези на науково-практичній конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів (секції Романо-германської філології та Гендерні дослідження) СумДУ, мають 4 статті у фаховому збірнику. Студенти мають самостійні – 25 одноосібних публікацій та у співаторстві з викладачами -
- б. Студенти під керівництвом проф. Швачко С.О. підготували роботи для участі у Всеукраїнському конкурсі наукових робіт та були відзначені дипломами: Мокренко О. за зайняте II місце (наук.керівник проф. Швачко С.О.) та заохочувальними дипломами (Піддубна І., Ткаченко С.).
- Навчаються в очній аспірантурі та працюють в рамках теми Прокопенко (Максюта) А.В., Кобяков О.О. Шуменко О.А., в заочній аспірантурі - Пушко Л.В.

У науковому товаристві лабораторії задіяні 35 студентів, в т.ч. троє з них оформлені лаборантами лабораторії фундаментальних лінгвістичних досліджень.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Апресян Ю.Д. Лексическая семантика. Синонимические средства языка. – М.: Наука, 1974. – 367с.
2. Арполенко Г.П., Городенская К.Г., Шербатюк Г.Х. Имя числительное украинского языка. – Киев: Наукова думка, 1980. – 242с.
3. Багрянский И.М. Имя числительное в русском языке XI-XVII вв. Автореф. дис... д-ра филол.наук. – М., 1960. – 38с.
4. Галунов Р.А. Нумеральные слова в персидском. - В кн.: Языковедные проблемы по числительным. - Л.: Изд-во Ленингр.ун-та, 1927, ч.1, с.202-210.
5. Грамматика русского языка. – Фонетика и морфология. – М.: АН СССР, 1960. – Т.1. – 720с.
6. Гулыга Е.В., Шендельс Е.И. О компонентном анализе значимых единиц // Принципы и методы семантических исследований. – М.: Наука, 1976. - С.291-314.
7. Дискурс іноземної комунікації (колективна монографія). – Львів: Львівський національний університет ім. Івана Франка – 2001.– 495 с.
8. Жлуктенко Ю.О. Порівняльна грамати́ка української та англійської мов. – К.: Рад.школа.- 1960. – 160 с.
9. Кацнельсон С.Д. Типология языка и речевое мышление. – Л.: Наука, 1972. – 216с.
- 10.Кривоносов А.Т. Соотношение числительных со словами других классов в немецком языке. (К проблеме "взаимопроницаемости" классов слов) // Вопросы германской филологии. – Калинин, 1977. - С.77-82.
- 11.Кумахов М.А. Число и грамматика // Вопросы языкознания. - 1969. - №4. - С.65-75.
- 12.Макаров М.Л. Основы теории дискурса. – М.: Гнозис.- 2003 – 208 с.
- 13.Медведь О.М. Эволюционный вектор функционирования количественных единиц. Культура народов Причерноморья. - №168. – Т.2, 2009.
- 14.Медвідь О.М., Максюта А.В. Лингво-прагматический аспект функціонально-семантического поля количества. Наукові записки. – Вип.81(1-4)

- Серія:Філологічні науки і мовознавство Кіровоград, РВВ КДЛУ ім..В.Винниченка, 2009.
- 15.Медвідь О.М. Когнітивний аспект категорії квантитативності. Матеріали міжнародної науково-теоретичної конференції «Філософія мови:текст, образ, реальність». – Суми:Вид-во СумДУ, 2009.
  - 16.Медвідь О.М. Прагматический аспект лингвистической категории квантитативности. Матеріали науково-теоретичної конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів гуманітарного факультету. Ч.ІІ Суми:Вид-во СумДУ, 2009.
  - 17.Мизина К.М. Числительные украинского языка: Дис... канд.филол.наук. – Запорожье, 1967. – 317с.
  - 18.Морєва Г.Г. Семантичні типи мовної приблизності// Зб.наук.статей: Проблеми зіставної семантики. – Київ: Київський національний лінгвістичний університет. – 2003. - №6. – С.99-103.
  - 19.Науменко Н.И. Понятие значения размытого количества, передаваемое именем числительным количественным // Сб.науч.статей. Функциональные особенности лингвистических единиц. – Краснодар: Кубанский гос.ун-т. – 1979. - С.38-46.
  - 20.Перельман М.М. Категория числа существительного в современном английском языке: Автореф. дис... канд.филол.наук. – Л., 1965. – 11с.
  - 21.Порівняльні дослідження з граматики англійської, української, російської мов .// Монографія. Відп.ред. Ю.О.Жлуктенко. – К.: Наукова думка, 1981 р. – 354 с.
  - 22.Супрун А.Е. Славянские числительные . – Минск: БГУ, 1969. – 232 с.
  - 23.Телия В.Н. Семантический аспект сочетаемости слов и фразеологических сочетаний // Принципы и методы семантических исследований. - М.: Наука, 1976. - С.244-267.
  - 24.Турицкая М.Э. К вопросу о категории исчисляемости имен существительных в английском языке: Автореф. дис... канд.филол.наук. – М., 1974. – 32с.

25. Уфимцева А.А. Типы словесных знаков. – М.: Наука, 1974. – 204 с.
26. Чернюк Н.І. Квантитативний аспект англійських субстантив антів. Методологічні проблеми сучасного перекладу Матеріали VIII Міжнародної науково-методологічної конференції. Суми, Вид-во СумДУ, 2009.
27. Швачко С.О. Семантичне навантаження денумеральних одиниць // Зб.наук.праць: Мовні концептуальні картини світу. - Київ. – 2002. - №7. – С.522-527.
28. Швачко С.О., Медвідь О.М. Когнітивні аспекти квантитативних слів // Вісник Київського лінгвістичного університету. Серія Філологія. – 1998. - №1. – С.33-40.
29. Швачко С.А. Лексика с нумеральной семантикой в английском, русском и украинском языках: // Монография: Категория количества в современных европейских языках// В.В.Акуленко, С.А.Швачко, Е.И.Букреева и др. Ответственный редактор В.В.Акуленко.- К.: Наукова думка, 1990. – С.41-55.
30. Швачко С.А. Эволюция и функционирование слов-измерителей в системе английского языка (на материале слов меры и веса): Дис...канд.филол.наук. – К., 1971. -198 с.
31. Швачко С.А. Языковые средства выражения количества в современном английском, русском и украинском языках. – К.: Вища школа, 1981. – 143с.
32. Швачко С.О. Лінгвістичні параметри квантитативних слів англійської мови // Науковий вісник к-ри ЮНЕСКО Київського державного лінгвістичного університету. – К.2000 – Т.2 – С.91-2.
33. Швачко С.А. Полиаспектность и полифункциональность английских числительных // Вісник Харківського національного університету ім..В.Н.Каразіна. – 2004. - №635.- С.198-201.
34. Швачко С.О., Кобякова І.К. Нові технології вивчення квантитативних одиниць англійської мови // Актуальні проблеми романо-германської філології в Україні та Болонський процес. / Матеріали Міжнародної наукової конференції 24-25 листопада 2004 р.- Чернівці: „Рута” – С.297-298.

- 35.Швачко С.О. Деякі проблеми перекладу нумеральних словосполучень / Науковий збірник. Теорія і практика перекладу. Випуск 5. – К.: Вища школа, 1981. – С.95 –96.
- 36.Швачко С.О. Типологія синтаксичних зв'язків (на матеріалі англійської, української та російської мов. // Збірник наукових статей. Проблеми зіставної семантики. Вип. 6 – К.: КНЛУ, 2003 – С.312 – 317.
- 37.Швачко С.О. Семантичні особливості фразеологічних словосполучень з нумеральними компонентом / Нова філологія – Запоріжжя: ЗДУ, 2000. - №1(2) – С.70 – 86.
- 38.Швачко С.О. У царині номінативних і комунікативних одиниць. Методологічні проблеми сучасного перекладу Матеріали VIII Міжнародної науково-методологічної конференції. Суми, Вид-во СумДУ, 2009.
- 39.Швачко С.О. Семантичне буття числівників. Актуальні проблеми філології та перекладознавства. – Вип.4. – Хмельницький:ХНУ, 2009.
- 40.Швачко С.О. Еволюційні віхи квантитативних слів (семантична девіація англійських числівників). Науковий вісник Чернівецького ун-ту. – Вип.441-443: Герман.філол. – Чернівці:ЧНУ, 2009.
- 41.Швачко С.О. Основні віхи функціонування квантитативної лексики (типологічні аспекти). Наук.вісник Волинського нац..ун-ту ім..Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство. №5, 2009.
- 42.Швачко С.О. Дискурсивні характеристики термінів квантитативності (на матеріалі англійських слів міри і ваги). Вісник ХНУ ім..В.Н.Каразіна. №848. – Вип.№58, 2009.
- 43.Швачко С.О. Когнітивні зони номінацій природних явищ. III Міжнародний науковий форум «Сучасна англїстика і мова в контексті культури». – Харків:ХНУ ім..В.Н.Каразіна, 2009.
- 44.Швачко С.О. Сага про кількісні слова. Матеріали науково-теоретичної конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів СумДУ. – Суми:Вид-во СумдУ, 2009.

- 45.Швачко С.О., Романенко К. Типи семантизації квантитативних полілексемних одиниць у фразеологічному просторі. Матеріали науково-теоретичної конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів гуманітарного факультету. Ч.ІІ - Суми:Вид-во СумДУ, 2009.
- 46.Швачко С.О., Єрмоленко А. Квантитативність мовчання. Матеріали науково-теоретичної конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів гуманітарного факультету. Ч.ІІ - Суми:Вид-во СумДУ, 2009.
- 47.Шевченко И.С., Морозова Е.И. Дискурс как мыслекоммуникативное образование// Вісник Харківського національного університету ім..В.Н.Каразіна. – 2003.-№586.-С.33-38.
- 48.Шошин Л.В. Размытые числа как средство описания субъективных величин // Статистические методы анализа экспертных оценок.- М.: Наука, 1977. - С.234-250.
- 49.Шуменко О.А. Когнітивні аспекти денумеративів. Методологічні проблеми сучасного перекладу Матеріали VIII Міжнародної науково-методологічної конференції. Суми, Вид- во СумДУ, 2009.
- 50.Шуменко О.А. Когнітивні аспекти денумеративів. Методологічні проблеми сучасного перекладу Матеріали VIII Міжнародної науково-методологічної конференції. Суми, Вид-во СумДУ, 2009.
- 51.Шуменко О.А. Основні семантико-структурні вектори денумеративів. XVIII Міжнародна наукова конференція ім.проф.Сергія Бураго «Мова і культура». КНУ ім.Тараса Шевченко,2009.
- 52.Шуменко О.А. Концептуалізація денумеративного творення. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції “Когнітивні та дискурсивні структури германських мов у соціокультурному просторі комунікації” Київський міжнародний університет Київ, 2009.
- 53.Шуменко О.А. Лингвофилософские аспекты денумеративов. Матеріали Міжнародної науково-теоретичної конференції “Філософія мови: текст, образ, реальність” Суми:СумДУ, 2009.
- 54.Allen G.S. Living English Structure. – London: Longmans, 1964. – 349p.

55. Burling R. Cognition and componential analysis // *American Anthropologist* – Menasha, Wisc. - 1964. - Vol.66. - P.20-28.
56. Goodenough W. Componential analysis and the Study of Meaning // *Language*. – 1965. - Vol.32. - No I. - P.195-216.
57. Jespersen O. *The Philosophy of Grammar* – London: Allen & Unwin, 1925. – 360p.
58. Jespersen O. *A Modern English Grammar of Historical Principles. Part II. Syntax.* Vol. I. - London: Allen and Unwin Ltd. 1949. - 511 p.
59. Mason C.P. *English Grammar Including Grammatical Analysis.* - London: Covert Garden. 1884. - 271 p.
60. Nida A.E. *English Analysis of Meanings.* – Paris, 1975. – 269p.
61. Palmer F.R. *Semantics. A New Outline.* – London-New-York-Melborne, 1976. – 158p.
62. Partidge E. *Usage and Abusage. – A Guide to Good English.* – Great Britain, 1978. – 380p.
63. Smith L.P. *The English Grammar.* - London - New York - Toronto. 1966. - 138 p.
64. Strang B.M. *Modern English Structure.* - London: Edward Arnold. 1969. - 251 p.
65. *The Oxford English dictionary* ed. By James A.H.Murray, Henry Bradley, W.A.Craigie, C.T.Onions, v.I-XII with Supplement and Bibliography. - Oxford: Clarendon Press. 1933. Repr.1961.